

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΑΠΛΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΥ
ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

(Συνέχεια καὶ τέλος.)

Τὸ ἑνατον σημεῖον ὁμοίου σχεδὸν πρὸς λαβίδα φαίνεται ὅτι ἐξέλιπε παρ' ἡμῖν τοῖς Γερμανοῖς. Ἐπροφέρετο ὡς *T* παχύτερον ἀφ' ὅ,τι ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ ἐκφωνώμεν αὐτὸ διὰ τοῦ ἡμετέρου γλωσσικοῦ ὀργάνου. Παρὰ Φοῖνιξι δὲ καὶ παρ' Ἑλλῆσιν ἤρχετο εὐάρεστον· καὶ ἐὰν οἱ Ἀγγλοι ἤθελον ἔχει βιώσει ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἤθελον ἴσως σημειώσει τὸ ἐαυτῶν *ih* διὰ τούτου.

Δύω μικραὶ γραμμαὶ, ὅτε μὲν πλαγίως κείμεναι, ὅτε δὲ ὀρθαὶ ἰστάμεναι ἀντικαθίστων εἰς τὸ ἀρχαῖον αἰγυπτιακὸν ἀλφάβητον τὸ *I*, ὥσπερ ὁ ὑποκάτωθεν τούτου κάλαθος ἐν τῶν τριῶν οὐρανισκοφώνων τοῦ αἰγυπτιακοῦ, ὃν ἐπίσης οἱ Φοῖνικες καὶ οἱ Ἕλληνες ἐξέλεξαν πρὸς παράστασιν τοῦ ἐαυτῶν *K*.

Τὸ λ-φυσικὸν τοῦ λέοντος, τὸ δωδέκατον σημεῖον τοῦ ἡμετέρου καταλόγου ἀπαντᾷ διὰ τῆς ἐαυτοῦ σημειώσεως ἐν πολλαῖς γλώσσαις. Ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ἐθεωρεῖτο παρὰ τῶν Αἰγυπτίων ὡς καλὸς ἀντιπρόσωπος τῆς τοῦ λ φωνῆς, καὶ μετ' εὐαρεσκείας υἱοθέτησαν οἱ Φοῖνικες τὴν εὐκόλον αἰγυπτιακὴν εἰκόνα του. Εἶναι δὲ μόλις ἀξιόπιστον καὶ ἐν τούτοις ἀληθές, ὅτι εἰς τὸ ὑμέτερον *L* ὑποκρύπτεται λέων.

Ἡ αἰγυπτιακὴ γλαυξ ἔβαινεν ὅχι καλλίτερον· αὕτη διέπτη εἰς τοὺς Φοῖνικας, εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ ἄλλους λαοὺς τοῦ πεπολιτισμένου ἀρχαίου καὶ νέου κόσμου διὰ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν γραφὴν αὐτῶν ὡς μ-γλαυξ. Καὶ ἐν τούτοις τίς ἤθελε τολμήσει νὰ εἶπῃ ὅτι εἰς τὸ κατακεκλασμένον *M* ὑπεκρύπτετο ἐν τόσον σκυθρωπὸν πτηνόν, διότι παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις ἐτιμᾶτο ἡ γλαυξ κατ' ἐξοχὴν ὡς τοῦ θανάτου πτηνόν.

Διὰ τὴν ὑγράν φωνὴν τοῦ *v* προεί-

λουντο οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι ὡς σημεῖον τὴν γραμμὴν τοῦ ὕδατος, ἥς ἡ κυματοειδὴς μάλιστα θέσις ἀνεδείχθη σαφῶς εἰς τὴν ἐγκάρσιον γραφὴν τῆς ἡμετέρας συνήθους γραφῆς.

Τὸ δέκατον πέμπτον σημεῖον τοῦ ἡμετέρου πίνακος παριστᾷ ἀρχαῖον αἰγυπτιακὸν θύρας μοχλόν. Εἶναι δὲ τὸ σύμβολον τοῦ συριστικοῦ *s*, τὸ ὁποῖον διὰ τοῦ φοινικικοῦ ἀλφαβήτου περιῆλθεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν *ξ*, ἐνῶ τὸ ἡμέτερον *s* παρήχθη πολὺ ποιητικώτερον ἢ ὁ τῆς θύρας μοχλὸς ἀπὸ λειμῶνά τινα δενδρόφυτον. Οἱ μὲν Αἰγύπτιοι ἐπρόφερον τὸ τελευταῖον ὡς τὸ τῶν εὐρωπαϊῶν *sch*, οἱ δὲ Σημίται ὡς *s* καὶ *sch* οἱ δὲ Ἕλληνες καὶ Λατῖνοι μετεχειρίσθησαν πρὸς σημείωσιν τοῦ *s*, καὶ οὕτως τὸ παρελάβομεν ἡμεῖς ὁμοίως εἰς χρῆσιν.

Ἡ πρώτη ἀρχὴ τοῦ ἡμετέρου ο κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν αὐτοῦ ζητητέα ἐστὶ ἐν τῷ παραπλησίῳ σημείῳ ο τοῦ φοινικικοῦ ἀλφαβήτου, ὃπερ ἐκφράζει τὸ ἴδιον ἐκεῖνο ἡμίφωνον τῆς σημιτικῆς γλώσσης, τὸ ὁποῖον φέρει τὸ ὄνομα *Aἰν*, καὶ δι' Εὐρωπαῖον, τοῦλάχιστον εἰς τοὺς πλείστους, ἀνέκφραστον ἐστίν. Ἐν τῷ ἀρχαίῳ αἰγυπτιακῷ ἀλφαβήτῳ ἵσταται ἀπέναντι τούτου τοῦ σημείου σύμπλεγμα, τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν ἀξίαν σημείου συλλαβῆς μετὰ τῆς ἀρχικῆς φωνῆς ἐκείνου τοῦ *Aἰν*.

Τετράγωνον πρὸς παράθυρον ὁμοίου ἐν τῷ ἀρχαίῳ αἰγυπτιακῷ τῶν σημείων κόσμῳ ἐξέφραζε τὴν φωνὴν τοῦ *π*. Αἰ παραγωγὰὶ μέχρι τοῦ ἡμετέρου *P* εἰς μόνον τυχαῖοι βαθμοὶ ὁμοιότητος. Ὁ μακρόκερκος ὄφεις, διάμεσος φωνὴ μεταξὺ *τ* καὶ *τζ* δὲν διεσώθη ἐν τῷ ἡμέτερῳ ἀλφαβήτῳ διетηρήθη δὲ μόνον ἐν τῷ ἀρχαιοτέρῳ ἑλληνικῷ. Τὸ δὲ ἀκόλουθον σημεῖον τὸ τρίγωνον, περιεσώθη μέχρι τοῦ εὐρωπαϊκοῦ *Q*. Ὅμοίως περιεσώθη ἡ εἰκὼν τοῦ στόματος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις, τὸ ὁρατὸν σύμβολον τῆς φωνῆς *P*, τὸ ὁποῖον μικρὸν μόνον μεταβληθὲν διетήρησεν ἐν ἀπάσαις ταῖς στήλαις πιστὸν τὸ ἀρχικὸν σχῆμα.

Τὴν σημασίαν τοῦ δένδροφύτου λειμῶνος ἐσημειώσαμεν ἤδη ἀνωτέρω. Ἐπομένως τὴν χορείαν τῶν ἀλφαβητικῶν εἰκόνων δυνάμεθα νὰ ἀποπερατώσωμεν μετὰ τοῦ τελευταίου σημείου, τὸ ὁποῖον πρὸς τανυμήκη σταγόνα ὁμοιότητα ἔχει. Εἶναι δὲ ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς φωνῆς Τ, ἐξ ἧς τέλος ἡ μορφή τοῦ ἡμετέρου τ ἐπλάσθη.

Δὲν δύναται νὰ ᾔηται ἡμέτερον ἔργον, τὸ ἐξακολουθῆσαι τὰς πολυπλόκους ὁδοιπορίας καὶ τὰ ἴχνη, ἅτινα εἰς τὸν ἄνθρωπον τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἡ μικρὰ ὁμάς τῶν ἀξιοσημειωτῶν τούτων σημείων ἔλαβεν. Ἡ ἱστορία ἴστίη ἡ ἰδία αὐτῶν ἱστορία. Ἔστι δὲ πολλῶ μᾶλλον ἡμέτερος σκοπὸς, τὸ παραπέμψαι εἰς τὴν πηγὴν τῆς γενέσεως αὐτῶν, ἥτις ἤδη εἰς ἀπωτάτους χρόνους ἀνήκει, οἵτινες εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀνθρώπων φαίνονται ἐξαφανισθέντες διὰ παντός. Αἱ πανάρχαιαι ἐκεῖναι ἐπιγραφαὶ παρ' αἷς χιλιετείς ἐκστρατεῖαι μεγάλαι καὶ συνοδῖαι ἐμπορικαὶ παρήλασαν, ἔπαυσαν πρὸς τὸ παρὸν ἵνα ὧσιν εἰρήγματα ἀκατάληπτα. Τὸ φῶς τῆς νεωτέρας ἐρεύνης διεφώτισε καὶ αὐτάς, καὶ ὅσον φωτισμὸν παρέλαβον αὐταί, ἀντανέκλασαν τοῦτον μετὰ χιλιεπλασίας λάμψεως. Διδάσκουσι δὲ ἡμᾶς ὅτι ἐπέκεινα τῆς ἡμετέρας ἱστορίας τοῦ πολιτισμοῦ ἡμῶν, ἀρχαιότερον προκαταρκτικὸν σχολεῖον τῆς ἀνθρωπότητος ἐπάλαυνεν εἰς τὸ ἔδαφος πλουσίας κατὰ τὰς πράξεις ἱστορίας, ὑψηλοῦ καὶ ἠθικῶς ἐδραίου πολιτισμοῦ ἐπὶ τῇ δάφνῃ πνευματικοῦ κλέους. Ἀποδεικνύουσιν ἡμῖν ὅτι ἡ ἡμετέρα οὕτως ὀνομασθεῖσα ἀρχαία ἱστορία ἐστὶ μόνον τὸ τῆς ἀρχῆς σημεῖον τῆς νεωτέρας ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ μᾶς λέγουσι τέλος πάντων, ὅτι ἐὰν χρόνος καὶ διάστημα εἰσιν ἀναγκαῖαι συνθήκαι τῆς ἱστορικῆς μορφῆς, ἥτις ὁδεύει καὶ μεταβάλλεται ὑπὸ τῆς ἐπιδράσεως τῶν ἱστορικῶν τοῦ κόσμου συμβάντων, οὕτως ὅμως τοῦ ἀνθρώπου τὸ πνεῦμα διανύει τὴν σχεδιογραφημένην αὐτοῦ ὁδὸν κατὰ τοὺς αἰωνίως ἀμετατρέπτους

τῆς διαλύσεως καὶ ἀναπτύξεως νόμους.

Ὅτε οἱ Φοίνικες μετέδωκαν εἰς τοὺς Ἰωναστὴν γραφὴν τότε ἐξετελεῖτο πραγματικῶς μέγα ἱστορικὸν τοῦ κόσμου γεγονός. Ἡ Ἀνατολὴ μετέδωκεν εἰς τὴν Δύσιν τὸ ἑαυτῆς κληροδότημα, διότι ἡ Ἀνατολὴ κατέλιπεν εἰς τὴν Δύσιν τὸ στάδιόν της. Περίοδος πολιτισμοῦ παρήλασεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς παναρχαίας πατρίδος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ ἡ ἡὼς ἐτέρας ἡμέρας τῆς ἀνθρωπίνης ἀναπτύξεως ἀνέτειλεν ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος τῆς ἱστορίας. Νέα ἐποχὴ οἰκοδομεῖται ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας, ὥσπερ ὁ νέος φοῖνιξ ἀναγεννᾶται ἐκ τῆς τέφρας τοῦ πρεσβυτέρου. Καὶ τὸ κληροδότημα τῶν μυστηριωδῶν ἐκείνων σημείων ἦν ἡ ἄλυσις, ἡ ὁποία ὤφειλε νὰ συνδέσῃ ἑσσεὶ τὴν νέαν μετὰ τῆς ἀρχαίας.

Ὅ,τι ἐν τῷ ἀγῶνι τῶν χαλεπῶς παλαιόντων χρόνων οἱ λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς ἐπὶ τοῦ χώρου τῆς πείρας, τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἐπιδόσεως τοῦ πνεύματος ἐπέτυχον, ἐκληροδοτήθη ἄφανώς εἰς τοὺς νέους ἥρωας τοῦ ἱστορικοῦ τοῦ κόσμου θεάτρου, ἐφ' οὗ τὸ εἰς τὰ πρόσω βηματίζον ἀνθρώπινον πνεῦμα ἀοράτως τὸν πόδα ἔθετο. Ἀλλ' εἰς τὸν νέον ἐκ τοῦ ζωηροῦ διανοητικοῦ βίου πεπληρωμένον κόσμον ἐφάνη τὸ μέγεθος τῆς προμήτορος ἐν τῇ Ἀνατολῇ μόνον ἀκόμη ὡς εἰκὼν ἀσθενοῦς ἐνθυμήσεως ἐν τῷ φωτὶ τοῦ μύθου καὶ τῆς παραδόσεως, εἰκὼν ἥτις ἐσβέσθη ἐπὶ τοσοῦτῳ μᾶλλον καὶ ὠπισθοδρομήσῃ κατὰ τόσον βαθμὸν εἰς τὸ μετασκήνιον, ὅσῳ ταχύτερον οἱ ἐπίγονοι τῆς ἀνθρωπότητος, ἐλαυνόμενοι ὑπὸ τοῦ ἀοράτου ἀνθρωπίνου πνεύματος τοῦ κόσμου προεχώρησαν τέως τὰς νέας ὁδοὺς τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου ἐπὶ νέοις σκοποῖς.

Καὶ οἱ ὁδομετρηταὶ αὐτῶν; Ὑπῆρξαν αὖθις τὰ ἀπλᾶ καὶ εὐτελῆ ἀλφαβητικὰ στοιχεῖα ἅτινα τοιαῦτα διέμειναν μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας.

Ἡ κληρονομία, ἥν ὁ νέος κόσμος εἰς τὴν Δύσιν ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς παρέλαβεν, ἠῤῥησεν εἰς κεφάλαιον, τὸ ὁποῖον ἀναριθμήτους τόκους ἐπήνεγκε καὶ οὐ

παύσεται φέρον. Ἐὰν τὸ μικρὸν κληροδόμημα κατ' ἀρχὰς δὲν ἐπὶ ἥρκει ἵνα ἀνοίξῃ εἰς τοὺς ἀμέσους κληρονόμους τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν μυστηριώδη προμήτορα, κατὰ τὸ παρὸν ὅμως ἀνεφάνη ὁ χρόνος, ὁ τὸ παραμεληθὲν ἐπανορθώσων, ἂν καὶ ἐγένοντο τὰ διαστήματα τὰ ἀπὸ τοῦ σκοποῦ ἕκτοτε μείζονα.

Ὅρῶμεν ἐν τῇ Ἀνατολῇ τὸν πρὸ πολλοῦ ἀπελθόντα πιστευόμενον χρόνον νεωστὶ ἐξανιστάμενον τοῦ τάφου. Γιγνόμεθα κύριοι ἀπαξ ἀπάσης τῆς κληρονομίας. Τὰ μνημεῖα μετὰ τῶν μυρίων ἐπιγραφῶν αὐτῶν ἄρχονται ζωοποιούμενα καὶ ὡς διὰ μαγικῆς ῥάβδου ψαυόμενα ἐκδιηγούνται ἡμῖν τὰ ἡγεμονικὰ μέγαρα τὰ παρὰ ταῖς ὀχθαῖς τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγρητος, καθὼς καὶ οἱ ναοὶ καὶ οἱ τάφοι οἱ ἐν τῇ στενῇ τοῦ Νείλου κοιλάδι τὰ ἔργα καὶ τὰς πράξεις τῶν τότε βιουσῶν γενεῶν. Ἄς μετατεθῶμεν ἐπὶ τέλους εἰς ἐκεῖνας τὰς χώρας τοῦ παναρχαίου πεπολιτισμένου βίου καὶ ἄς ἀκολουθήσωμεν ἐξ αὐτῶν τὰ ἴχνη ἐκεῖνα, ἅτινα μετὰ τῶν ἀλφαβητικῶν στοιχείων καὶ τῆς γραφῆς ἐν στενῇ συναφείᾳ ἴστανται.

Ἐὰν ἡ ἐρώτησις περὶ τῆς ἡλικίας τῆς ἀνθρωπότητος κατὰ τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῆς ἐπιστήμης περιμένει πάντοτε τὴν ἀπάντησιν, ἡ ἐρώτησις ὅμως, ὡς πρὸς τὰ ἀρχαιότατα σημεῖα τῆς ὑπάρξεως τῆς ἀνθρωπότητος, τοῦτ' ἐστὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἐκείνης, ἡ ὁποία κατέλιπε μαρτυρίας τῆς ἐαυτῆς ὑπάρξεως, παρέλαβεν ἤδη τὴν οἰκείαν ἀπάντησιν. Ἐφ' ὅσον τῶν μνημείων ἡ γνῶσις μέχρι σήμερον ἐκτείνεται, ἐφ' ὅσον τὸ τοῦ πολιτισμοῦ ἕδαφος τοῦ ἀρχαίου κόσμου διορύττεται καὶ διερευνᾶται, ἡ Αἴγυπτος ἀναφαίνεται ὡς τὸ κέντρον τοῦ ἀρχαιοτάτου ἡμέρου βίου. Οὐδεὶς λαὸς, οὐδεμία χώρα τῆς γῆς ἀπέλιπε σύγχρονα μνημεῖα, τὰ ὁποία ὑπερβαίνουν κατὰ τὴν ἡλικίαν τὰ Αἰγυπτιακά¹⁾. Καὶ τὰ μνημεῖα ταῦτα, ἅτινα ὑπὲρ τὰ μεθόρια τῆς πέμπτης χιλιετηρίδος πρὸ τῆς ἡμετέρας χρονο-

λογίας ἐξικνοῦντο, δὲν ἀφίνουσι νὰ εἰκάσωμεν οὐδαμοῦ τὰς ἀρχὰς μορφωθείσης πρότερον ἡμέρου διαίτης. Τέλεια καὶ ἔτοιμα ἀπαντῶσιν ἡμῖν, μάλιστα ἐμφαίνουν ἐστὶν ὅτε, — ἔχω ὡς παράδειγμα μόνον νὰ παραπέμψω ἐν κεφαλῇ ἐπὶ τὰ Αἰγύπτια ἔργα τῆς ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς τῆς ἀνθρωπίνου ἱστορίας, — τελειότητα καὶ ἀπεργασίαν, τὰ ὁποία ὀψιαιτέρος χρόνος, καὶ εἰς τὴν λαμπροτάτην αὐτοῦ περίοδον οὐδέποτε ἔφθασεν.

Ὡς λίαν οὐσιῶδες στοιχεῖον τῶν μνημείων τοῦτο εἶναι ὅτι ἡ γραφὴ δὲν παρίσταται ποσῶς εἰς τὰς ἀρχὰς αὐτῆς, γράφειν ἐπὶ παπύρου κατάλληλον μορφήν καὶ εἰς ἐγχαραγχθέντας καὶ διαποικίλως ἐπιχρισθέντας κοσμητικούς χαρακτῆρας. Λίθος, ξύλα, θήρεια δέρματα καὶ πάπυρος ἐχρησίμευον ὡς ὕλη εἰς τὸ γράφειν· τὸ μέλαν καὶ ἐρυθρὸν χρῶμα, τὸ τελευταῖον σύννηθες πρὸς ἀκριβετέραν σημείωσιν νέων ἀρχῶν ἐπὶ τῶν μελῶν τῆς παραστάσεως ἢ τοῦ κειμένου, ἀντικαθίστα, ἤδη τὴν θέσιν τῆς ῥευστῆς γραφικῆς ὕλης, καὶ ἡ καλογραφὴς ἢ τὸ ἀπεξυσμένον ξύλινον στελεὲν ὑπηρετοῦν τὸν γράφοντα ὡς κονδύλιον. Βλέπομεν ἐν τοῖς τάφοις ὀλόκληρον λαὸν ἐκ γραφέων ἀνωτέρας ἢ κατωτέρας τάξεως, ἀσχολούμενον εἰς τὸ πληροῦν τὰς τετραγώνους πλάκας διὰ γραφικῶν σημείων, ἐπὶ τοῦ ὧτος φερόντων ἓνα ἢ δύο γραφικοὺς καλάμους, ὡς ἐὰν ἠναγκάζοντο κατὰ τὴν ἐργασίαν αὐτῶν ν' ἀλλάττωσι συχνάκις τὰ ξύλινα κονδύλια. Δὲν γράφουσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπολογίζονται ὡσαύτως καὶ μεταχειρίζονται εἰς τὰς ἀριθμητικὰς αὐτῶν πράξεις τὸ δεκαδικὸν ἀριθμητικὸν σύστημα. Καὶ ὅ,τι οὗτοι, οἱ πρὸ ἐξ ἡδὴ χιλιετηρίδων εἰς τὸν κόλπον τῆς γῆς παραδοθέντες, ἔγραφον, δὲν ἦτο μόνον ὑπολογισμένον ἐπὶ σημειώσεσιν ἄς ὁ συνήθης βίος ἀπῆτει, ἀλλὰ προέβαινε μέχρι τῶν φιλοσοφικῶν στοχασμῶν. Πολλῶ πρότερον πρὶν ὁ βασιλεὺς Σολομὼν καταλίπῃ τὰ ἀποφθέγματα τῆς Σοφίας του, ἐπὶ χρήσει καὶ

1) Πρὸλ. R. Lepsius, Einleitung zur Chronologie per alten Aegypten. Berlin 1848.

ὠφελεία τῶν μεταγενεστέρων, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ βασιλέως Ἀσσά, τουτ' ἐστὶν ὅτε ἡ οἰκοδομὴ τῶν πυραμίδων εὐρίσκετο εἰς τὴν πλήρη ἀκμὴν της, ὁ αἰγύπτιος βασιλόπαις Πταχοτέπος εἶχε κηρύξει διδασκαλίαν τῆς Σοφίας, ἣτις οὐδόλως θεωρεῖται ὑποδεεστέρα τῆς Σολομονείου. Ἡ ἐπιστήμη φαίνεται αὐτῷ ὡς ἡ ζωὴ, καὶ ἡ ἐνεπιστημοσύνη ὡς ὁ θάνατος. Ἐπὶ τῆς 17 σελίδος τοῦ παρ' αὐτοῦ γεγραμμένου παπύρου, ἡ ὁποία πρὸς τὸ παρὸν ὡς ἐν ἀξιολογώτατον λείψανον τῆς ἀπωτάτης ἀρχαιότητος διετηρήθη ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων, μνημονεύει ὁ αἰγύπτιος Σολομών, «ὁ ἄφρων ἐστὶν ἀπειθής, οὐδὲν χρησιμεύει, ὑπολαμβάνει τὴν ἐπιστήμην ὡς ἀνεπιστημοσύνην καὶ τὴν ἀρετὴν ὡς κακόν, — ἐφ' ᾧ ὁ βίος αὐτοῦ ἐστὶν ὡς ὁ θάνατος.» Ἐν ὁμοίῳ τρόπῳ πραγματεύεται ὁ ἀρχαῖος αἰγύπτιος βασιλόπαις δι' ἀληθοῦς φιλοσοφικῆς διανοίας καὶ δ' ἡσύχου καὶ ἔμφρονος περὶ κόσμου θεωρίας ἀπάσας τὰς δυνατὰς τοῦ βίου περιστάσεις.

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς συντάξεως τούτου τοῦ ἐκ παπύρου ἐνείληματος, τὸ ὁποῖον ἀνάγει ἡμᾶς ἕως εἰς τὰ ἀκρότατα ὅρια πάσης γραπτῆς παραδόσεως, δὲν ἦτο μόνον ἀνεπτυγμένον εἰς πλήρες καὶ κανονικὸν σύστημα, ὅ,τι μετὰ τοῦ γράφειν καὶ τῆς γραφῆς ἵσταται ἐν ἐγγυτέρᾳ συναφείᾳ· ἀλλὰ καὶ ἡ κατάληψις τοῦ βιβλίου καὶ ὁ νοῦς τοῦ συγγραφικοῦ κληροδοτήματος εὐρίσκεται ἐκτετυπωμένους, κατὰ τρόπον, ἱκανὸν ἵνα ἐμπλήσῃ ἡμᾶς μεγάλης προσοχῆς διὰ τὰς γνώμας καὶ τὰ διδάγματα τῶν ἀρχαιοτάτων τοῦ κόσμου διδασκάλων τῆς γραφῆς. Ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι ἀτελοῦς τινος εὐρεθείσης πραγματείας τοῦ Αἰγυπτίου διοικητοῦ Κακεμνίου, ἣτις προηγῆθη τῆς σοφῆς διδασκαλίας τοῦ Πτεχοτέπου καὶ ἦτο ὁμοίας ὕλης ἀπαντᾷ ἐν τέλει τοῦ ἔργου ἡ ἐξῆς ἀξία προσοχῆς περικοπή. «Πᾶν ὅ,τι γεγραμμένον εὕρηται ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ, ἀκολουθεῖ, ὅπως ἐγὼ εἶπον τοῦτο, ὅτι ἔσται ἐπὶ χρήσει καὶ ὠφελείᾳ. Δέον δ' ἐστὶ

ἕκαστος ἵνα λάβῃ παρ' ἑαυτῷ τοῦτο καὶ ἀναγνώσῃ ὅπως εἰρίσκεται γεγραμμένον. Βέλτιον γάρ ἐστι πρὸς τὴν τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴν ἢ πᾶν ὅ,τι ἕτερον ἐν τῇ χώρᾳ ὑπάρχει.»

Ἐν τοῖς λόγοις τούτοις εὐρίσκεται ἠνωμένον πᾶν ὅ,τι περὶ τῆς συγγραφῆς καὶ τοῦ νοήματος τῆς ἀναγνώσεως εἶναι εἰς θέσιν νὰ δώσῃ πληροφορίαν διὰ τοσοῦτον ἀπομεμακρυσμένους χρόνους. Ἐγραφον, ἐκομίζοντο παρ' ἑαυτοῖς τὸ γεγραμμένον ἵνα ἀναγνώσωσιν ἐν αὐτῷ καὶ ὅπως ἐξ αὐτοῦ ἀντλῶσι διδασκαλίαν καὶ τροφήν διὰ τὸ πνεῦμα. Τὸ τῆς συγγραφῆς κληροδοτήμα ἦν ἤδη ἐν πλήρει χρήσει. Ἐκτὸς τούτου ὁ πρὸς τὸ γράφειν τρόπος δὲν δεικνύει μόνον ὑψηλὴν γραμματικὴν μόρφωσιν καὶ τελειότητα, ἀλλὰ μεῖζον τούτου λεκτικούς χρωματισμούς καὶ ιδιωτισμούς, οἵτινες φέρονται ἕως εἰς τὸ κράτος τῆς εὐτραπείας καὶ εἰρωνείας. «Μὴ ἐμβάλης φόβον εἰς ἄνθρωπον τινα, διότι ὁ Θεὸς δὲν θέλει τὸ τοιοῦτον. — Οὕτως ἔχει ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς Σοφίας τοῦ βασιλόπαιδος Πτεχοτέπου, — Ἐὰν ὁμιλῇ τις περὶ τῆς τροφῆς ὡς ἀναγκαίας πρὸς συντήρησιν τοῦ βίου, αὐτὸς δὲν ἔχει ἄρτον διὰ τὸ σῶμα, ἐὰν ὁμιλῇ τις περὶ πλούτου καὶ λέγῃ, ὅτι πλινθουργεῖ, τότε ἐγένετο γνωστός· ἐὰν διηγῇται τις, ὅτι ἐκτύπησεν ἕτερόν τινα, τότε ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ τοῦ παρ' ἐκείνῳ ὅστις δὲν γνωρίζει αὐτόν. Τοῦτο εἰς οὐδένα ἄνθρωπον ἐμπνέει φόβον.» Ἐν ὁμοίῳ τρόπῳ, ὡς ἂν ἤδη σημειοῦται, δίδονται βιωτικοὶ κανόνες πρὸς πᾶσαν δυνατὴν περίστασιν τῆς ἀνθρωπίνου ὑπάρξεως, οἵτινες κατὰ τὴν σήμερον ἡμέραν ἐξίσου καλῶς δύνανται νὰ ἔχωσι τὴν ἀξίαν των, ὡς ὅτε μετεκομίζοντο τοὺς λίθους ἐπὶ τῇ οἰκοδομῇ τῶν πυραμίδων. Πόσον λαμπρὸς καὶ χρυσοῦς κανὼν διὰ τὴν τῶν παιδων ἀνατροφὴν δὲν ἐναπόκειται ἐν τῇ ἐπομένῃ ῥήσει τοῦ Πτεχοτέπου!

«Ἐὰν ἦσαι φρόνιμος, ἀνάτρεφε τὸν υἱόν σου ἐν τῇ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπῃ· ἐὰν αὐτὸς ᾖ χρηστὸς, μοχθῇ ὑπὲρ σοῦ καὶ τὴν ἐν τῷ οἴκῳ περιουσίαν σου ἀυξάνῃ,

δὸς αὐτῷ τὸν κάλλιστον μισθόν. Ἐὰν δὲ ὁ υἱός σου, ὃν ἐγέννησες, ἢ κακὸς, μὴ ἀποστρέψῃς τὴν καρδίαν σου ἀπ' αὐτοῦ, διότι εἶσαι πατήρ· παραίνεσον αὐτόν. Ἐὰν δὲ φαῦλος γένηται, τὴν ἐντολήν σου παραβαίνη, πάντας τοὺς λόγους σου ὀλιγορῇ καὶ τὸ στόμα του κακῶν λόγων ὑπερεκχειλίζεται, πάταξον αὐτόν κατὰ τὸ στόμα, ὅπως ἄξιός ᾖ τούτου.» Ποῖον ἠθικὸν ὕψος δὲν δεικνύουσιν οἱ ἀκόλουθοι λόγοι τοῦ βασιλόπαιδος. «Ἐὰν ἐπιφανὴς κατέστης, ἀφοῦ ταπεινὸς ἐγένεσο, καὶ ἐὰν θησαυροὺς συσσωρεύῃς, ἀφοῦ ἐνδειαν ὑπῆνεγκες, καὶ ἐὰν σὺ διὰ τοῦτο ὁ πρῶτος ἐν τῇ πόλει γνωστός γίγνῃς ἐνεκα τῆς καλῆς καταστάσεώς σου καὶ ὑπεράνω εἶσαι· μὴ γείνης ὑπερόπτης διὰ τὸν πλοῦτόν σου, διότι ὁ αἷτιος τῆς εὐτυχίας εἶναι ὁ Θεός. Μὴ καταφρόνει τὸν ἄλλον, ὅστις ἢ ὁμοιος, ὥς σὺ ἦσο. Αὐτὸς μένει ὁ πλησίον σου.» Καὶ πόσον πολὺ δὲν ἐνθυμίζει τέλος πάντων ἡ ἐπομένῃ ὑπόσχεσις ὁμοίας ῥήσεως ἐν τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ. «Βέλτιόν ἐστιν ἡ ὑπακοὴ παρὰ πᾶν ὅ,τι ἀγαπητὸν καὶ καλόν. Λαμπρὸς ἐστιν ὁ υἱός, ὅστις παραδέχεται τοὺς λόγους τοῦ πατρός του. Μακρόβιος γενήσεται διὰ τοῦτο, διότι ἀγαπᾷ ὁ Θεὸς τὸν ὑπακούοντα, μισεῖ δὲ τὸν ἀπειθοῦντα.»

Θαυμάσιόν ἐστι τὸ τῆς Τύχης κράτος, ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν ἦν ἐπιφυλαγμένον διὰ τῆς ἐξηγήσεως τῶν γραφικῶν χαρακτήρων τῶν ἀρχαιοτάτων ἐκείνων μνημείων ἵνα ῥιφθῇ βλέμμα εἰς τὴν παναρχαίαν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος, ὅπερ δὲν ἤθελεν ἐπιτρέψει ἡμῖν οὐδεμίαν ἑτέρα ἔρευνα. Καὶ αὐτὸς ὁ πλούσιος ἀριθμὸς τῶν μνημείων ἅτινα μακρᾶς ἑκατονταετηρίδας διατεθαμμένα ἐν ἔρειπίοις καὶ κόνεσι, παρὰ ταῖς ὄχθαις τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγρητος τὸ φῶς τοῦ κόσμου αὐθις ἀνέβλεψαν καὶ ὦν τὸ νεκρὸν στόμα ἐκ νέου ἀρχεται νὰ ὁμιλῇ περὶ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς λαμπρότητος τῆς Βαβυλώνος καὶ τῆς Νινευῆ καὶ περὶ τῆς σοφίας τῶν Ἀσσυρίων, καὶ αὐτὰ ταῦτα τὰ μνημεῖα ἀνήκουσιν εἰς ὀψιαιτέραν περίοδον τῆς τοῦ κόσμου ἱ-

στορίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ αἰωνίως ἐργαζομένη ἀνθρωπίνη διάνοια παρὰ ταῖς ὄχθαις ἐκείνων τῶν ποταμῶν ἕτερον νέον κέντρον τοῦ πολιτισμοῦ ἤγειρε, τὸ ὁποῖον ἀνεξάρτητον ἀπὸ τοῦ Αἰγυπτίου, τοῦ ἤδη ἐν ἀπομαράνσει καὶ φθίσει περιειλημμένου διανοητικοῦ βίου, ἐναποτυποῖ τοὺς στοχασμοὺς εἰς τὰ ἔργα του διὰ τῶν ἀνεπιτηδείων σφηνοειδῶν χαρακτήρων ἐπίσης εἰς γιγαντώδεις λιθοτομίας, ὅσον καὶ εἰς νεαρὰς ἀργυλλοπλίνθους κατὰ πέντε καὶ ἴσως ἔτι κατὰ πλείονα ἰδιώματα ἐν τῇ ὀξυγωνίῳ γραφίδι. Γραφὴ νέα, ἀπείρως περιπεπλεγμένη, τῆς ὁποίας ζῶν στοιχεῖόν ἐστι τὸ τῆς συλλαβῆς σημεῖον, ἄνευ οὐδεμιᾶς προόδου εἰς τὴν γραπτὴν ἐκφράσιν τοῦ στοχασμοῦ.

Ἀλλὰ καὶ ταῦτα τὰ τῆς γραφῆς μνημεῖα, ἅτινα πρὸς τὸ παρὸν περιλαμβάνουσι πρὸ πάντων ἀκεραίας βιβλιοθήκας ἐπὶ ἀργυλλοπλίνθους, ἔχουσι τὴν ἀναμφίλεκτον ὑψηλὴν αὐτῶν ἀξίαν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐὰν ἡκτινοβόλει ἕως τῶρα ἐν τῇ πολιᾷ ἀρχαιότητι ἀπὸ τὰς ὄχθας τοῦ Νείλου ὁ φωτοβόλος ἀστὴρ τοῦ πολιτισμοῦ ἐν μέσῳ τοῦ σκότους τῆς ἀνθρωπότητος, νῦν ὁμοῦς ἀνέτειλεν εἰς τὴν δευτέραν μεγάλην τοῦ πολιτισμοῦ περίοδον νέος ἀστὴρ ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὅστις μὲ τὸ ἴδιον φέγγος ἀκτινοβολῶν εἰς τὴν Δύσιν συνηντήθη καὶ πρὸς τὴν ὑστάτην ἀκτῖνα τοῦ βαθυδύοντος Αἰγυπτίου κατωτέρου ἀστέρος, καὶ νέον κόσμον, νέον βίον ἐπὶ τὴν σκηνὴν τοῦ κόσμου ἀνήγαγεν.

Χίλια περίπου ἔτη πρὸ τῆς ἡμετέρας χρονολογίας ἐκινήθη τὸ νέον τοῦτο τοῦ αἰῶνος πνεῦμα εἰς τὰς παραλίους χώρας καὶ ἐπὶ τὰς νήσους τῆς Μεσογείου, καὶ τὸ κάλλιστον ὅ,τι ἡ Αἴγυπτος, ὅ,τι μετ' αὐτὴν ἡ Ἀσσυρία διὰ κόπων ἀπέκτησαν καὶ δι' ἀγῶνων ἐκυρλεύσαν ἐν τῇ διαγοντικῇ κατακτῆσει, ὁ νέος κόσμος δέχθη τοῦτο μετὰ ζωηροῦ παρ- οὺς κρίσεως, ἔλυσε τὴν πνευματικὴν ἐλευθερίαν ἀπὸ τῶν ἱεραρχικῶν δεσμῶν καὶ διήκοιξεν εἰς ἑαυτὸν τὴν ὁδὸν πρὸς ἐκείνα τὰ ὕψη, ἐφ' ὧν ἡ Ἑλληνικὴ με-

γαλοφυία ἐνθρονισθεῖσα ὠδήγησεν εἰς νέαν ἐποχὴν τὴν ἀνθρωπότητα διὰ τῶν ἐαυτῆς πυρσῶν. Ὅτε δὲ ἡ φήμη ἀντήχησεν· ὁ Κάδμος ἦλθεν! ὅτε τὰ τοῦ ἀλφαβήτου στοιχεῖα ἤρξαντο τῆς ἐαυτῶν ὁδοιπορίας ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς ἐπὶ ξηρὰν καὶ θάλασσαν, τότε κατὰ πρῶτον διεσπάρσθησαν τὰ δεσμὰ, τὰ ὅποια λαὸν ἀπὸ λαοῦ διεχώριζον καὶ τὴν γνῶσιν ἀποκλειστικὴν ιδιοκτησίαν καθίστων. Καὶ τὰ τοῦ ἀλφαβήτου στοιχεῖα ἐγένοντο λόγος καὶ ἐν αὐτῷ ἦν ὁ βίος καὶ ὁ βίος ἦν τὸ φῶς τοῦ κόσμου. (Κατὰ τὸ γερμανικὸν τοῦ Brugsch).

Δ. Μ.

Ο ΚΑΛΙΦΗΣ ΠΕΛΑΡΓΟΣ

(Ἀνατολικὸν Διήγημα.)

~ ~ ~

III

Οἱ δυστυχεῖς μεταμορφωμένοι ἐπλανῶντο περίλυποι ἐν τῇ πεδιάδι· τὸ πνεῦμά των εἶχεν ἀπαυδήσει ἐκ τῶν ματαίων προσπαθειῶν, ἃς ἐποίησαν προσπαθοῦντες νὰ διαλύσωσι τὴν γοητείαν ἣτις κατεῖχεν αὐτοὺς αἰχμαλώτους, καὶ μὴ γνωρίζοντες τί νὰ πράξωσιν ἐν τῇ δυστυχίᾳ των. Νὰ ἀπαλλαγῶσι τοῦ πελαργείου δέρματος αὐτῶν, οὔτε νὰ σκεφθῶσι πλέον ἐτόλμων! Εἶναι ἀληθές ὅτι ἐνίοτε τοῖς ἤρχετο κατὰ νοῦν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πόλιν, καὶ νὰ προσπαθήσωσιν ἐκεῖ ν' ἀναγνωρισθῶσιν. Ἀλλὰ ποῖος ἤθελε πεισθῇ ὅτι εἰς ἄθλιος πελαργὸς ἦτο ὁ μεγαλοπρεπέστατος καλίφης Χασίδ; Ἐπειτα, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι θά τους ἐπίστευον, οἱ κάτοικοι τοῦ Βαγδατίου θὰ συνήνουν ποτὲ νὰ κυβερνηθῶσιν ὑπὸ ἡγεμόνος, τοσοῦτο παράδοξον μορφήν ἔχοντος;

Περιεπλανήθησαν οὕτως ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, τρεφόμενοι πενιχρότατα δι' ἀγρίων καρπῶν, τοὺς ὁποίους ἔνεκα τοῦ μακροῦ ράμφους των μεγάλως ἐδυσκολεύοντο νὰ καταπίωσι. Σαύρας δὲ καὶ βατράχους, οὓς ἀπλήστως οἱ νέοι ὁμόφυλοι αὐτῶν κατεβρόχθιζον, οὐδὲ κἂν νὰ ἐγγίσωσιν εἶχον ὄρεξιν, τοσοῦτῳ μᾶλλον

καθ' ὅσον ἐφοβοῦντο καὶ τὰς ὀλεθρίας συνεπείας, ἃς ἤθελον ἐπιφέρει ἐπὶ τοῦ στομάχου των. Ἡ μόνη εὐχαρίστησις, ἣτις τοῖς ἔμενε ἐν τῇ θλιβερᾷ αὐτῶν καταστάσει ἦν ἡ ιδιότης τοῦ ἵπτασθαι, τὴν ὅποιαν ὁμως πολὺ ἀκριβὰ εἶχον ἀποκτήσει. Οὕτω συχνάκις ἵπταντο ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν στεγῶν τοῦ Βαγδατίου, ὅπως βλέπωσι τί συνέβαινε ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ.

Ὅτε κατὰ πρῶτον ἐπορεύθησαν ἐκεῖ, τὸ μέγα πλῆθος τὸ τρέχον ἄνω καὶ κάτω εἰς τὰς ὁδοὺς, παρουσίαζεν εἰκόνα μεγάλης ἀνησυχίας, ἀναμίκτου μετὰ θλίψεως ἀληθοῦς. Τοῦτο ἐσπάρασσε τὴν καρδίαν τοῦ ἀτυχοῦς βεζίρου. Ἀλλὰ τὴν τετάρτην μετὰ τὴν μεταμόρφωσιν αὐτῶν ἡμέραν, ἐν ᾗ οἱ δύο πελαργοὶ μας ἐπεκάθησαν ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν ἀνακτόρων τοῦ καλίφου, ἰδοὺ θεωροῦσιν αἴφνης μεγαλοπρεπὴ συνοδίαν, διασχίζουσιν τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως ἐν μέσῳ μουσικῆς συναυλίας τυμπάνων καὶ σαλπίγγων. Ἐφιππος ἐπὶ χρυσοφαλάρου ἵππου, ὃν ὑπὸ τὰ βελούδινα ἐπιστρώματα αὐτοῦ ὁ Καλίφης ἀνεγνώρισεν ὡς τὸν προσφιλεῖ ἵππον του, ἀνῆρ τις ποικιλόχρουν καὶ χρυσῷ διηνητισμένον περιβεβλημένος μανδύαν, προὔχῳ ἐν θριάμβῳ, ὑπὸ στρατιωτῶν μεγαλοπρεπεῖς φερουσῶν στολὰς περικυκλούμενος. Οἱ δ' ἡμίσεις περίπου τοῦ Βαγδατίου κάτοικοι ἐσκίρτων ἀγαλλόμενοι περὶ αὐτὸν, ἐπιφωνοῦντες: «Ζήτω ὁ Μίσδρας! Ζήτω ὁ ἡγεμὼν τοῦ Βαγδατίου!»

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν οἱ δύο πελαργοί, οἵτινες ἐπεκάθηντο ἐπὶ τῆς στέγης τῶν ἀνακτόρων, παρετήρησαν ἀλλήλους μετ' ἐκπλήξεως, ὁ δὲ Χασίδ λαβὼν τὸν λόγον, εἶπε τῷ βεζίρῃ:

— Καταλαμβάνεις τώρα πόθεν προέρχεται ἡ μεταμόρφωσίς μας, μέγαλε βεζίρη; Ὁ Μίσδρας αὐτὸς εἶναι υἱὸς τοῦ θανασίμου ἐχθροῦ μου, τοῦ παντοδυνάμου μάγου Κασχνούρ, ὅστις ἐν στιγμῇ ὀλεθρία ὤμοσε μῖσος ἄσπονδον κατ' ἐμοῦ. Ἀλλὰ δὲν ἀπώλεσα πᾶσαν ἐλπίδα. Ἀκολουθεῖ με· θὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸν τάφον τοῦ Προφήτου, καὶ ἴσως ἡ